

АЛЕКСАНДАР Љ. СПАСОВ

ДРЖАВНИОТ СУВЕРЕНИТЕТ ВО СОВРЕМЕНИОТ МЕЃУНАРОДЕН ПОРЕДОК

ЛИЧНА БИБЛИОТЕКА НА
АЛЕКСАНДАР Љ. СПАСОВ
Инв.бр. _____
Сигн. _____

МАГОР
СКОПЈЕ, 2018

Александар Љ. Спасов
ДРЖАВНИОТ СУВЕРЕНИТЕТ ВО СОВРЕМЕНИОТ МЕЃУНАРОДЕН ПОРЕДОК

© Александар Љ. Спасов и Магор ДОО, Скопје, 2018

Издавач:
Магор ДОО, Скопје

За издавачој:
Горјан Лазаревски

Главен и одговорен уредник:
Павлина Аци Митреска Лазаревска

Рецензентии:
Д-р Димитар Бајалциев
Д-р Татјана Петрушевска

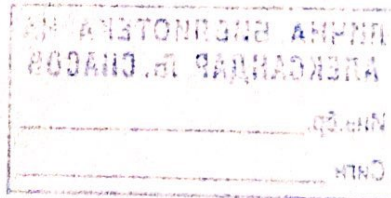
Лектура и коректура:
Д-р Људмил Спасов

Превод на англиски јазик:
Д-р Александар Љ. Спасов

Техничко уредување:
Магор ДОО, Скопје

Печай:
ФОКУС ПРИНТ, Скопје

Тираж:
150 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

342.22:327
342.22:341
342.22:[355.48:342.72/.73
342.22:341.485

СПАСОВ, Александар Љ.
Државниот суверенитет во современиот меѓународен поредок / Александар Љ. Спасов. -
Скопје : Магор, 2018. - 215 стр. ; 24 см

Поговор: стр. 195-197. - Фусноти кон текстот. - Биографија: стр. 215. - Библиографија: стр. 199-
212. - Summary

ISBN 978-608-223-602-5

а) Државен суверенитет - Меѓународен поредок б) Државен суверенитет - Воени интервенции -
Човекови права - Заштита в) Државен суверенитет - Злосторства - Меѓународно право
COBISS.MK-ID 108632074

СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ 3

1. ПЕРВЫЕ ПОпыТКИ ПОСРЕДСТВАМИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА
ПЕРЕВЕСТИ В НАС И НА НАС 5

2. ПРАВИЛА ПОВЕДЕНИЯ В ПУТЕШЕСТВИИ 10

3. МОИ ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

4. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

5. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

6. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

7. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

8. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

9. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

10. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

11. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

12. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

13. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

14. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

15. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

16. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

17. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

18. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

19. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

20. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

21. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

22. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

23. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

24. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

25. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

26. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

27. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

28. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

29. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

30. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

31. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

32. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

33. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

34. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

35. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

36. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

37. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

38. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

39. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

40. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

41. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

42. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

43. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

44. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

45. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

46. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

47. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

48. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

49. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

50. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

51. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

52. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

53. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

54. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

55. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

56. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

57. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

58. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

59. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

60. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

61. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

62. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

63. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

64. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

65. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

66. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

67. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

68. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

69. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

70. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

71. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

72. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

73. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

74. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

75. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

76. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

77. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

78. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

79. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

80. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

81. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

82. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

83. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

84. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

85. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

86. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

87. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

88. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

89. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

90. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

91. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

92. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

93. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

94. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

95. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

96. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

97. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

98. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

99. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

100. ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ 15

„Го найравив шоа шшо можев, шоа шшо шребаше да го найравам, шоа шшо мојаша совесий ми рече дека морам да го найравам.“

*Оскар Шиндлер,
Интервју на главнаџа железничка станица
во Франкфурт, 1964 г.*

СОДРЖИНА

1.	Вовед -----	9
1.1.	ПРЕДМЕТ И ЦЕЛИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО-----	9
1.2.	ИСТОРИСКИ РАЗВОЈ НА КОНЦЕПТОТ НА ДРЖАВНИОТ СУВЕРЕНИТЕТ (ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА) – СУМАРЕН ПРЕГЛЕД -----	13
2.	ПРАКТИКА И ОПРАВДУВАЊЕ НА ВОЕНИТЕ ИНТЕРВЕНЦИИ, МОТИВИРАНИ ОД ХУМАНИТАРНИ ПРИЧИНИ (ХУМАНИТАРНИ ИНТЕРВЕНЦИИ) И ДРЖАВНИОТ СУВЕРЕНИТЕТ-----	15
2.1.	Вовед -----	26
2.2.	ПОИМ НА КОНЦЕПТОТ „ХУМАНИТАРНА ИНТЕРВЕНЦИЈА“-----	31
2.3.	ЛЕГИТИМИТЕТ НА ХУМАНИТАРНИТЕ ИНТЕРВЕНЦИИ -----	52
2.4.	ЛЕГАЛИТЕТ НА ХУМАНИТАРНИТЕ ИНТЕРВЕНЦИИ -----	87
2.5.	АНАЛИЗА НА СЛУЧАЈ: ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРВЕНЦИЈАТА ВО КОСОВО ВРЗ РАЗВОЈОТ НА КОНЦЕПТОТ НА ХУМАНИТАРНИТЕ ИНТЕРВЕНЦИИ-----	103
2.6.	ЗАКЛУЧОЦИ КОН ВТОРАТА ГЛАВА -----	114
3.	ДОКТРИНАТА <i>Одговорност да се заштити</i> И НЕЈЗИНИТЕ ИМПЛИКАЦИИ ВРЗ ТЕОРИЈАТА НА СУВЕРЕНИТЕТОТ -----	119
3.1.	Вовед -----	119
3.2.	ОД „ПРАВО НА ХУМАНИТАРНА ИНТЕРВЕНЦИЈА“ КОН „ОБВРСКА ЗА ЗАШТИТА“ – РАЗВОЈОТ НА ДОКТРИНАТА <i>Одговорност да се заштити</i> -----	124
3.3.	ЗАКЛУЧОЦИ КОН ТРЕТАТА ГЛАВА: ВЛИЈАНИЕТО И ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА РАЗВОЈ НА ДОКТРИНАТА <i>Одговорност да се заштити</i> ВО МЕЃУНАРОДНИОТ ПОРЕДОК -----	147
4.	МЕЃУНАРОДНАТА КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ВОЕНИ ЗЛОСТОРСТВА И ЗЛОСТОРСТВА ПРОТИВ ЧОВЕШТВОТО И ДРЖАВНИОТ СУВЕРЕНИТЕТ -----	155
4.1.	ВОВЕД: ОД НИРНБЕРШКИТЕ ПРИНЦИПИ КОН МЕЃУНАРОДНИОТ КРИВИЧЕН ТРИБУНАЛ ЗА ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛАВИЈА-----	155

4.2. Правните принципи во Римскиот Статут и Меѓународниот Кривичен Суд -----161

4.3. Заклучоци кон Четвртата Глава -----180

5. Заклучни согледувања -----185

    Поговор-----195

    Список на литература и други извори -----197

THE STATE SOVEREIGNTY IN THE CONTEMPORARY INTERNATIONAL ORDER (SUMMARY)-----213

    Биографија-----215

1. ВОВЕД

„[...] Во секој случај, идејата за суверенитетот, во почетокот, била идеја за тоа дека тоа е конечна и апсолутна политичка власт во политичката заедница, и сè што е потребно да се додаде за оваа дефиниција да се дојдони, се содржи во следново тврдење: и никаде веќе не е конечна и апсолутна власт.“

Френсис Хери Хинсли¹

1.1. ПРЕДМЕТ И ЦЕЛИ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Монографијата „Државниот суверенитет во современиот меѓународен поредок“ за предмет на истражување ја има интеракцијата меѓу концептот на суверенитетот како централно прашање на јавното право и како еден од најзначајните проблеми на меѓународното јавно право и теоријата на државата и правото, од една страна, и концептите на хуманитарните интервенции (односно воените интервенции мотивирани од хуманитарни причини), доктрината *Одговорност да се заштити* и меѓународната кривична одговорност за воени злосторства, злосторства против човештвото и геноцид во рамките на меѓународното право, односно системот на меѓународната кривична правда во современиот меѓународен поредок, од друга страна.

Концептот на државниот суверенитет е јадрото на концептот на јавната власт што, пак, од своја страна, е суштината на концептот на државноста. Сепак, концептот на државниот суверенитет, како и многу други поими и концепти во општествените науки, има исклучително променлива и нестабилна историја. Дополнително, концептот има контингентен карактер, односно е зависен од голем број други процеси, минати и современи, во правната и во политичката практика, како во рамките на државите, така и во нивните меѓусебни односи во меѓународниот поредок.

¹ *Hinsli, Suverenost, 2001, стр. 35–36*

Во современи услови, потрагата по современото значење на концептот што ќе биде основа на една современа теорија на суверенитетот, но и ќе го обнови практичното значење на концептот во ерата на интензивна глобализација, дополнително е предизвикана од концептите на хуманитарната интервенција, доктрината *Одговорност да се заштити* и меѓународната кривична одговорност за воени злосторства, злосторства против човештвото и геноцид. Овие три концепти на теоретско рамниште, во голема мера, ги оспоруваат правните последици што произлегуваат од концептот, и тоа како во смисла на внатрешните односи, така и во меѓународните односи. Во внатрешните односи се оспорува апсолутниот карактер на слободата за дејствување на јавната власт како хиерархиски наредена врз сите субјекти во внатрешниот поредок на една држава, додека во надворешните односи се оспорува традиционално сфатената забрана за мешање во внатрешните односи, суверената независност и употребата на сила во меѓународните односи. Но, многу поважно, наведените концепти, и на теоретско и на практично рамниште, имаат за цел да ја рекомпонираат структурата на поимот, при што на класичните структурни елементи, како што се хиерархиската нареденост, правната неограниченост и слободата од надворешно влијание, им наметнуваат дополнителен елемент, каков што е заштитата на основните човекови права, придружена со правна и со политичка одговорност во случај на нивно прекршување. Поаѓајќи од констатираното, основната цел на дисертацијата е да даде суштински придонес за обновувањето на концептот на суверенитетот и на неговото значење за јавното право во време на променети правни и политички околности.

За остварување на таа цел, основната методолошка задача е потребата за деконструкција на класичниот поим на суверенитетот, на неговите структурни елементи, анализата на нивната содржина во современиот свет, реконцептуализирањето на структурните елементи и воведувањето нови елементи (државна одговорност за заштита на основните човекови права), во теоријата на суверенитетот во контекст на настанувањето на новите доктрини на воени интервенции мотивирани од хуманитарни причини (*хуманитарни интервенции*), развојот на доктрината *Одговорност да се заштити* и развојот на меѓународното кривично судство и одговорноста за воените злосторства, злосторствата против човештвото и геноцидот во рамките на меѓународното право.

Истражувањето има една носечка хипотеза и три помошни хипотези. Носечка хипотеза на истражувањето е тврдењето дека системот на човековите права е широко прифатена легитимна правна и општествена вредност, и придружена од суверената одговорност на националните држави за заштита на основните човекови права е неопходен елемент во рамките на современиот поим на државниот суверенитет. Носечката хипотеза се докажува преку анализата и докажувањето на трите помошни хипотези, содржински поврзани со трите

сегменти на истражувањето, а тоа се: концептот на хуманитарните интервенции, доктрината *Odговорност да се заштити* и меѓународната кривична одговорност за основните злосторства во меѓународното право. Според тоа, помошни хипотези се: тврдењето дека хуманитарните интервенции може да се сметаат за легитимни и дозволени правни ограничувања на државниот суверенитет само во определени индивидуални случаи во кои употребата на воени средства може да биде оправдана во однос на принципите на пропорционалност, ограниченост во време и во опфат; постоењето на тешки и распространети повреди на основните човекови права, иако е врамена во целосен систем на правни правила; тврдењето дека јавната власт треба да биде ограничена во своите правни и политички одлуки и акции доколку тие не ги задоволуваат минималните правни стандарди за почитувањето на основните човекови права и, конечно, тврдењето дека меѓународното кривично право и судство треба да се сметаат за легитимно ограничување на државниот суверенитет со исполнувањето на определени минимални правни принципи и вредности како што се: универзалност, постоење постојан суд, неутралност, супсидијарност и супстанцијална и процедурална правна сигурност.

На крајот, истражувањето во докторската дисертација е резултат на комбинација од повеќе методолошки правци и посебни методи. Специфичната методологија користена во оваа дисертација е фокусирана врз деконструктивистичкиот метод. Станува збор за методологија што вклучува критичка анализа на постојните теоретски пристапи кон концептот на суверенитетот, но исто така и на практиката при променети правни и политички околности во ерата на глобализацијата, како и врз правниот конструктивизам. Тоа е методологија што го вклучува правниот позитивизам, правните принципи и вредности (концептот на човековите права) и општествената стварност (ги рефлектира променетата реалност и различните фактори што ги обликуваат концептите признавајќи дека нема единствен пристап кон концептот на суверенитетот).

Во рамките на правната теорија, деконструктивизмот се користи главно од истражувачите што ѝ припаѓаат на американската *школа на критичкиот правни студии*. Иако е интензивно критикуван од правните позитивисти, деконструктивизмот како методолошки пристап има значително влијание при елаборирањето и во голема мера при реevalуирањето на *вистинската* содржина на постојните правни поредоци на западниот свет. Носечката идеја е да се покаже конфронтацијата помеѓу доминантните теоретски пристапи кон поимот на правото на Запад (либералните пристапи кон поимот на правото) и реалниот резултат од примената на правилата во тие правни поредоци. Деконструктивистичкиот метод во оваа дисертација има за цел да го деконструира поимот на суверенитетот на неговите структурни елементи и да ја анализира нивната содржина преку различните теоретски пристапи и правните

и политички практики низ историјата, како и да ги спротивстави класичните пристапи со општествената реалност во време на променети правни и политички околности. Истиот пристап е применет со цел да се објаснат односите меѓу концептот на човековите права и суверенитетот, концептот на меѓународната кривична одговорност за воени злосторства, злосторства против човештвото и геноцид и суверенитетот и концептот на воените интервенции мотивирани од хуманитарни причини и суверенитетот.

Почетниот аргумент на конструктивистичкиот пристап е дека придржувањето кон нормата не ја следи логиката на материјалните трошоци и реципроцитетот, туку многу повеќе го следи легитимитетот на нормата. Во таа смисла, конструктивистите се фокусираат на *интерсубјективниот процес на убедување и срамење* како фази во процесот на *интернационализација на нормите*. Интернационализацијата на нормите се спротивставува на краткорочниот политички интерес на државите бидејќи меѓународната норма треба да го одразува интересот на севкупното човештво. Конструктивистичкиот пристап смета дека легитимните норми може да ја променат општествената реалност преку комплексен процес од интеракции (заемно дејствување) на актерите, коешто треба да доведе до фаза на развој на нормата кога нормата е прифатена како легитимно правило на однесување, без да се доведува во прашање потребата за придржување кон неа или за нејзино спроведување.

Затоа, најважниот метод во ова истражување се конструктивистичкиот метод и теоретската рамка што се состои од основните конструктивистички претпоставки: нормите се рефлексија на околностите што се менуваат во општествената реалност; функцијата на *поврајна сирега* на нормите во состојба на општествена реалност што се менува, како и прифаќање на легитимноста на нормата како основен предуслов за интеракцијата меѓу актерите да се смета за правилност базирана врз норма.

Дополнително, теоретската рамка е модифицирана со правно-позитивистичкиот пристап што ја нагласува потребата за изградба на систем на позитивно право, коешто функционира и чија примена ќе зависи многу повеќе од фактот дека нормата постои како важечка норма, отколку од потребата за постојано убедување и морално оправдување на дејствијата и на потребата од нормата.

Во деловите на дисертацијата посветени на анализата на случаи се користат и компаративниот правен метод. Освен презентираниот методологија во дисертацијата, користена е и стандардна методологија за научни истражувања во правните науки.